

АНОТАЦІЯ

Канаши О.Є. Економіко-організаційне забезпечення розвитку дуальної форми набуття фахових компетенцій у системі вищої освіти. – Кваліфікаційна наукова праця. – Рукопис.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 – «Економіка». – Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, Миколаїв, 2023.

Наукове дослідження присвячене поглибленню та розвитку теоретико-методичних засад й розробці практичних рекомендацій щодо створення економічних передумов та оцінювання економічних наслідків запровадження та розвитку дуальних форм набуття фахових компетенцій в системі вищої освіти України.

Ґрунтуючись на результатах аналітичного огляду численних публікацій вітчизняних й закордонних фахівців, встановлено зміни у підходах до визначення чинників, що обумовлюють інтенсивність та глибину трансформації, які відбуваються в економічних системах. Доведено: ключовими з них є виробничий та людський капітал, які перебувають у постійному русі та щільній взаємодії. Скориставшись логікою виробничої функції, запропонована модель впливу інтелектуального капіталу на економічні результати діяльності суб'єктів господарювання.

Застосовуючи історико-економічний метод, висвітлено ретроспективу переворотів, які відбулися у структурі та змісті виробничого та людського капіталу. Виявлено, що разом з вдосконаленням техніки та технологій, їхньої міжгалузевої дифузії, формувався попит на кваліфіковану робочу силу. Разом з тим матеріальна мотивація її носіїв спричиняла зацікавленість найманих працівників набувати нові фахові компетенції. Це прагнення з часом обумовило появу масового запиту на вищу освіту. Потреба в ній зросла впродовж четвертої промислової революції. В роботі запропоноване авторське бачення її сутності та відмінності від тих, що належать нашим попередникам.

Наголошено, що нові економічні реалії висувають особливі вимоги до найманого персоналу, налаштовуючи його на командну роботу, творче розв'язання складних проблем, опанування міждисциплінарних навичок, безперервне навчання з метою підвищення фахових компетенцій. Це, своєю чергою, визначає роль закладів вищої освіти, з діяльністю яких суспільство пов'язує надії на збереження та примноження інтелектуального капіталу нації, а інвестори – бізнесів, започаткованих ними. Застосовуючи метод графічного моделювання, з'ясовано місце інтелектуального капіталу в будові людського капіталу, запропоновано модель формування інтелектуального капіталу особистості. Окреслено умови, за яких людина-фахівець набуває якостей останнього та страти, з яких він складається.

Відкрите явище зношення інтелектуального капіталу, систематизовано його форми: функціональне, технологічне, економічне (першого та другого виду), окреслено наслідки та суб'єкти, які мають йому протидіяти. Серед них, окрім держави та підприємств, – заклади вищої освіти з притаманною їм соціально-економічною місією, яка модифікується впродовж життєвого циклу особистості. Це підтверджено побудованою моделлю. Наголошено, що зусилля ЗВО, якщо вони прагнуть бути популярними в отримувачів освітніх послуг, та діставати від них замовлення та забезпечувати свою економічну безпеку, мають зосередитися на розширенні у часі життєвого простору, впродовж якого людина реалізує накопичений потенціал інтелектуального капіталу.

Констатовано діалектичну суперечність між нормативною тривалістю навчального процесу та тривалістю очікування бізнесом людського капіталу, якого він потребує. Надано аргументи на користь твердження, що воно розв'язується з допомогою дуальних форм набуття вищої освіти. Зокрема, з'ясовано її джерела, які походять з цехової структури економіки європейських країн, змін у світогляді їх молодих громадян та прагненні університетів адекватно відповісти на запити споживачів освітніх послуг. В роботі набуло розвитку визначення дуальної освіти, визначено її суб'єкти та економічні причини, з яких вони мають бути зацікавленими у її впровадженні.

Ще одна задача, розв'язана в дисертації – оцінка наслідків державної політики для системи вищої освіти країни. На шляху до визначеної мети проаналізовано законодавчі акти, які визначають інституціональні умови освітньої діяльності, відомості Державної служби статистики. Отримана інформація опрацьовувалася методами статистичного аналізу. Зокрема, графічної візуалізації трендів. Установлено, що започатковані реформи, супроводжуються виникненням загроз для навчальних закладів.

З ними мають рахуватися і органи державної влади і надавачі освітніх послуг для внесення коректив в розроблені ними стратегії. Інакше країна має ризик стикнутися з гальмуванням розширеного відтворення інтелектуального капіталу, потрібного економіці. А це позначиться на її здатності виборювати в повоєнні часи належне місце серед розвинених земель світу.

Узагальнено чинні форми дуальності, поширені у вищій школі України, наведено ілюстрації їх розмаху та проблем, з якими стикаються оператори ринку освітніх послуг. Виявлено, що приклади плідної співпраці бізнесу та університетів є поодинокими, але накопичений досвід вартий того, щоб бути узагальненим та поширеним. Доведено: дуальна освіта знайома вітчизняним ЗВО. Постає завдання наповнювати навчальні процеси новим змістом, що відповідає вимогам ринку праці, застосовувати інноваційні інформаційні технології, здатні посилити її економічну ефективність.

Піддано ретельному аналізу досвід застосування дуальної вищої освіти в країнах з розвинутою економікою. Надані переконливі докази того, що вона виникла та набула виняткової дієвості завдяки ініціативам ключових стейкхолдерів: підприємств та установ, які як ніхто інший зацікавлені в залученні до роботи фахівців з високим рівнем професійних компетенцій, випускників шкіл, які добре розуміються на визначальних трендах, за якими рухаються індустрія, урядів та органів місцевого самоврядування. Вони, своєю чергою, переконані: освіта молоді допомагає їй прогресу, створює підґрунтя для успіху в подальшому професійному житті. І в контекстах працевлаштування, і з точки зору соціально-економічної інтеграції.

Зроблено висновок, що створення та безперервне вдосконалення інституціонального підґрунтя під будовою дуальної освіти – перша з визначальних рис явища, яке опинилося в центрі нашої уваги. Другий важливий урок: умовою реалізації освітньо-професійних програм на засадах дуальності є готовність бізнесу та керівництва місцевих територіальних громад спрямовувати розумні інвестиції на реалізацію відповідних проєктів.

Отримані узагальнення та висновки, які стали результатом застосування методів порівняльного аналізу, спостереження, класифікації та типології, були закладені в теоретико-методичні підвалини дорожньої карти використання концепції дуальності у вітчизняних закладах вищої освіти. Йдеться про рекомендації щодо реалізації відповідного процесу. Запропоновано варіанти стратегій, які постають перед очима ключових його учасників в залежності від місця кожного в професійному життєвому циклі. Окрему увагу приділено проблемам, що посідають перед виконавчим персоналом закладів вищої освіти, підприємствами-роботодавцями, а також очікуванням щодо державної підтримки ініціатив з їхнього боку.

Обґрунтовано, що відносини між визначеними стейкхолдерами вибудовуються в тривимірному просторі, який обмежується інституціональним, організаційно-правовим та економічним векторами. Наголошено, що в гонитві за привабливою формою набуття професійних компетенцій не повинна спотворюватися сутність дуальних форм набуття вищої освіти, з відповідними негативними наслідками для якості інтелектуального капіталу.

Висловлено претензії до фахівців наукового цеху, які обмежилися визнанням переваг закордонних університетів, у порівнянні з вітчизняними. А от практичних рекомендацій, конструктивних пропозицій від них бракує. Прогнозовано, що найближчим часом учасники навчального процесу, побудованого у вищій школі на засадах дуальності мають покладатися на власні сили. Одна з форм їхньої інтеграції – партнерства, умови яких визначаються угодами, укладеним між їхніми учасниками. Сьогодніною реалією з цього ряду

стають індустріальні кластери. До прикладу, «Морський кластер України», в структурі якого створено тренінговий центр. Ефект економічної синергії проявляється тут через формування бізнесами в кооперації з ЗВО актуальних ОПП. В роботі запропоновано модель роботи тренінгового центру, яка має перспективи тиражування.

Проаналізувавши віднайдені факти, усвідомивши інтереси стейкхолдерів та побудувавши модель імплементації дуальної технології, зроблено висновок, що реалізація окреслених стратегій потребує перегляду таких характеристик навчального процесу, як форми та дизайн економічних відносин в системі «студент-викладач», використання академічного простору, навантаження професури, графіку набуття фахових компетенцій та канікул студентів, розкладу занять. Тут не обійтися точковими покращеннями. Очевидною є потреба в розробці механізму докорінного реінжинірингу навчального процесу.

На шляху до цієї мети визначено послідовність циклу реінжинірингу та напрямки, за якими він має відбуватися. Обґрунтовано висновок, що адміністративні процеси не є ключовими у системі вищої освіти, оскільки виконують сервісні функції стосовно академічних. Щодо академічного напрямку, то підкреслено: реінжиніринг навчального процесу має відбуватися в чинному інституціональному полі. Наголошено, що в демократичній країні абітурієнту має бути наділений правом самостійного обирати форми навчання з огляду на економічні обставини, в яких він перебуває, та плани на подальше професійне життя.

Інжиніринг охоплює компетенції, які набувають отримувачі освітніх послуг, їхні комунікації з викладачем, куратором від підприємства, методи та технології навчання, що складають інструментальний мікс, структуру якого визначає мікс бажаних фахових компетенцій. Розроблені теоретико-методичні засади, закладені у підґрунті розробленого алгоритму обрання студентами прийнятних форм набуття освіти.

Для кожного з варіантів їх поводження запропоновано відпрацювання нормативного обсягу аудиторних годин, самостійної роботи та інших форм

академічної діяльності. Йдеться про поєднання постійної роботи на підприємстві з навчанням у закладі вищої освіти за обраною освітньо-професійною програмою, поєднання навчання у закладі вищої освіти з набуттям практичних навичок під час тимчасової роботи на підприємстві з подальшим гарантованим працевлаштуванням на ньому, доповнення академічної складової навчального процесу перебуванням на практиках, передбачених навчальним планом.

Розбудова відносин між стейкхолдерами, які залежать від роботи ЗВО, спроможні в той чи інший спосіб впливати на їхню діяльність, а надалі – урізноманітнення цих відносин та наповнення новим змістом, який відбиває перебіг поточних подій в економіці й прогнози щодо її перспектив, відбувається в тривимірному просторі. Він характеризується такими ортогональними векторами: інституційним, організаційно-правовим та економічним. В рукописі запропоновано об'ємну модель цього простору та наведено аргументи на користь твердження, що без жодного з них дуальність вищої освіти неспроможна реалізувати свій утворювальний потенціал.

Обґрунтовано твердження, що дуальна вища освіта – це бізнес-процес з соціальними ознаками, який вимагає до себе відповідного ставлення. Зокрема, кількісного вимірювання економічних результатів вкладання ресурсів в кожне з кілець ланцюга формування вартості інтелектуального капіталу. Систематизовано наслідки запровадження дуальної освіти та розроблено методичку оцінки економічного ефекту, який отримують усі учасники освітнього процесу. Зосереджено увагу на тому, що економічні наслідки запровадження дуальної вищої освіти позитивно відбиваються на макроекономічних показниках, які характеризують рівень державної грошово-кредитної політики та фінансову стабільність в країні, позначаються на формуванні її порівняльних переваг в умовах глобалізації та залучення до конкурентної боротьби на міжнародних ринках.

Ключові слова: економіка, економічні агенти, чинники виробництва, інтелектуальний капітал, четверта промислова революція, моральне зношування, економіка вищої освіти, фахові компетенції, дуальні форми набуття фахових

компетенцій, освітній процес, реінжиніринг, учасники освітнього процесу, економічні відносини, економічний ефект.

SUMMARY

Kanash O.E. Economic and organizational provision for the development of a dual form of professional competencies acquisition in the higher education system. – Qualifying scientific work. – Manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 05 – «Social and behavioural sciences» in the specialty 051 –«Economics». – *Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Mykolaiv, Ukraine, 2023.*

The scientific research is devoted to the deepening and development of theoretical and methodological foundation and the development of practical recommendations regarding the creation of economic prerequisites and the assessment of the economic consequences of the introduction and development of dual forms of acquiring professional competences in the system of higher education of Ukraine.

Changes in approaches of determining the factors that necessitate the intensity and depth of transformation occurring in economic systems have been identified based on the results of numerous analytical review publications of domestic and foreign researchers. It has been proved that the key of them were production and human capital, being in constant motion and interaction. The model of intellectual capital influence on the economic results of business entities is proposed using the logic of the production function.

The retrospective of the revolutions that took place in the structure and content of production and human capital has been outlined using the historical-economic method. It was revealed that together with the improvement of equipment and technologies, its inter-industry diffusion, the demand for qualified labour force was formed. At the same time, the material motivation of its holders caused the interest of employees to acquire new professional competencies. Over time, this aspiration led to the emergence of a mass demand for higher education.

The need for it increased during the Fourth industrial revolution. The work offers the author's vision of its essence and differences from those of our predecessors. The

conviction that Industry 4.0 is not a distant prospect, but a present reality was done. The programs of the government, the development of scientists, the penetration of digital technologies into production processes are an indicator of the country's innovation, prestige, and the guarantee of its sustainable development in the conditions of technological transformation of the world.

It is emphasized that the new economic realities make special demands on the hired staff, setting them up for teamwork, creative solving of complex problems, mastering interdisciplinary skills, continuous training in order to improve professional competences. This, in turn, determines the role of institutions of higher education, with the activities of which society associates hopes for the preservation and increase of the nation's intellectual capital. The place of intellectual capital in the structure of human capital is clarified, applying the method of graphic modelling, a model of the formation of the intellectual capital of an individual is proposed. The conditions under which a person acquires the qualities of specialist and its characteristics are outlined.

The phenomenon of intellectual capital wear is revealed, its forms are systematized: functional, technological, economic (of the first and second kind), the consequences and entities that should counteract it are outlined. Institutions of higher education with their inherent socio-economic mission, which is modified during the life cycle of an individual, are among them, in addition to the state and enterprises. This is confirmed by the constructed model.

It is emphasized that the efforts of higher education institutions should focus on expanding the life space in time, during which a person realizes the accumulated potential of intellectual capital, if they strive to be respected and supported by innovative businesses, to be popular among the recipients of educational services, get orders from them and ensure their economic security.

A dialectical contradiction between the duration of waiting by the innovative business of intellectual capital, which it needs, and the normative duration of the educational process has been established. Arguments in favor of the statement that it is solved with the help of dual forms of establishing and maintaining professional competences in an up-to-date state are given. In particular, their epistemological

sources, which come from the guild structure of the economy of European countries, changes in the worldview of their young citizens and experienced personnel whose competencies are morally outdated, and the desire of universities to adequately respond to the requests of consumers of educational services, are clarified. In the work, the definition of dual education has developed, its subjects and economic reasons for which they should be interested in its implementation are defined.

Another task solved in the dissertation is the assessment of the consequences of government policy for the country's higher education system. On the way to the defined goal, legislative acts that determine the institutional conditions of educational activity, information of the Eurostat and State Statistics Service of Ukraine were analyzed. The obtained information was processed by methods of statistical analysis. In particular, graphic visualization of trends. It was established that the initiated reforms are accompanied by the emergence of certain threats and risks for the innovative development of our country.

State authorities and providers of educational services should also take them into account in order to make corrections in the strategies developed by them. Otherwise, we will be in danger of being hampered in the expanded reproduction of intellectual capital needed by the innovative economy. And this will affect its ability to choose its rightful place among the developed countries of the world in the post-war period.

Current forms of duality common in Ukrainian higher education are summarized, illustrations of their scale and problems faced by domestic providers of the educational services are given. It was found that examples of effective fruitful cooperation between business and higher education institutions are isolated, but the accumulated experience is worth being generalized and disseminated. It is proven: dual education is familiar to domestic higher education institutions. The task arises to give it an adequate form and to fill it with new content, which meets the requirements of the labor market, to apply innovative information technologies, which are able to increase the economic efficiency of the instruments being introduced. The experience of tools for dual acquisition of higher education in countries with developed economies was analyzed.

Convincing evidence is provided that it arose and gained exceptional effectiveness thanks to the initiatives of key stakeholders: enterprises and institutions that are interested like no other in attracting to work specialists with a high level of professional competences, individuals who have a good understanding of the defining trends that the industry is moving towards, governments and local authorities. They, in turn, are convinced: education of citizens helps their progress, creates a foundation for success in professional life. Both in terms of employment and from the point of view of socio-economic integration and retention of positions in the personnel structure of innovative businesses.

It was concluded that the creation and continuous improvement of the institutional foundation under the structure of dual education is the first of the defining features of the phenomenon that is in the center of our attention. The second important lesson is that the condition for the implementation of educational and professional programs, which provide for the use of tools for dual acquisition of higher education, is the readiness of businesses and local territorial communities to direct reasonable investments to the implementation of relevant projects.

The obtained generalizations, which were the result of the application of methods of comparative analysis, observation, classification and typology, were laid down in the theoretical and methodological foundations of the roadmap for application of dual education tools in domestic institutions of higher education. It is about recommendations for the implementation of the relevant process. Variants of strategies that appear before the eyes of its key participants, depending on the place of each in the professional life cycle, are proposed. Special attention is paid to problems that confuse the executive staff of higher education institutions, enterprises as employers, as well as expectations regarding state support for initiatives from their side.

It is substantiated that the relations between the defined stakeholders are built in a three-dimensional space, which is limited by institutional, organizational, legal and economic vectors. It is emphasized that in the pursuit of an attractive form of acquiring professional competences, the essence of education tools should not be distorted with

corresponding negative consequences for the quality of intellectual capital and innovative economic development.

It was emphasized that the explorations of our predecessors were limited to the recognition of the advantages of foreign universities, ideas for improving the course of the educational process, the use of academic space, the workload of the professorship, the schedule of acquiring professional competences and vacations, and the schedule of classes. But there is a lack of practical recommendations and constructive proposals for mobilizing the economic potential of duality tools in higher education.

It is predicted that in the near future the participants of the educational process built on the principles of duality will have to rely on such a form of integration as business partnerships. The conditions that make up their foundation are determined by the agreements concluded between the interested parties. Today's reality of described is industrial clusters. For example, the «Ukrainian Maritime Cluster», and created training center in the structure of it. The effect of economic synergy is manifested here through the formation of relevant PEPs by businesses in cooperation with actual educational and professional programs of HEI. The paper proposes a training center work model, its effectiveness is confirmed by practice and, for this reason, has prospects for further distribution in the industrial innovation space.

After analyzing the found facts, realizing economic interests of stakeholders and building a model for the implementation of dual technology, it was concluded that the implementation of the outlined strategies requires a review of such characteristics of the educational process as technology and the design of economic relations in the «institution of higher education – organization – recipient of education» system, the use of academic space, the workload of the professorship, the acquisition schedule professional competences and vacations of students, schedule of classes. There can not do without point improvements. The need for reengineering mechanism creation the educational process is obvious.

It has been found that the development of economic relations between stakeholders, which depend on the work of higher education institutions or are able to influence their activities, and the diversification of the relations, their filling with new

content that reflects the course of current events in the economy and forecasts regarding its prospects in the future, takes place in a three-dimension space. It characterized by the following orthogonal vectors: institutional, organizational, legal and economic.

The manuscript offers a comprehensive model of this space and provides arguments in favour of the statement that without any of them, considering the moral wear and tear of intellectual capital, using the tools of dual acquisition, the higher education can not realize its formative potential, accelerating the innovative development of the economy.

The statement that dual higher education is a business process with social characteristics that requires an appropriate attitude towards itself is substantiated. In particular, quantitative measurement of the economic results of investing resources in each of the rings of the chain of formation of the value of intellectual capital and maintaining it in an up-to-date state. The consequences of the introduction of dual education tools have been systematized, and a methodology has been developed for assessing the economic effect that their users receive.

Attention is focused on the fact that the economic consequences of using the instruments of dual acquisition of higher education have a positive impact on macroeconomic indicators, monetary policy and financial stability in the country, affect the formation of its advantages in the conditions of further deepening globalization, the involvement of domestic producer in value chains and competitive struggle on international commodity markets.

Keywords: economy, economic agents, factors of production, intellectual capital, the fourth industrial revolution, moral attrition, economics of higher education, professional competences, dual forms of acquiring professional competences, educational process, reengineering, participants of the educational process, economic relations, economic effect.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ВИСВІТЛЕНО ОСНОВНІ НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

1. Канаш О.Є., Жукова О.Ю., Парсяк В.Н. Діалектика взаємовідносин між виробничим та людським капіталом в промисловій сфері. Збірник наукових праць НУК, № 2 (480). Миколаїв, 2020. С. 115-122. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Scholar; Cite Factor Academic Scientific Journals; Academic Resource Index Research Bib (0,36 друк. арк., особистий внесок: візуалізовано будову продуктивних сил та визначено кореляції між виробничим та людським капіталом, наведено процедуру використання виробничої функції для кількісного вимірювання зміни економічних результатів господарських систем під впливом чинників виробництва, які перебувають у безперервному русі та взаємодії, сформульовано авторську дефініцію Індустрії 4.0 – 0,18 друк. арк.).

2. Канаш О.Є., Жукова О.Ю. Дуальна освіта як інструмент розв'язання актуальних економічних проблем. Причорноморські економічні студії, № 54. Одеса, 2020. С. 172-180. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Scholar (0,34 друк. арк., особистий внесок: описано роль дуальної вищої освіти у посиленні позицій випускників ЗВО, систематизовано наймовірніші вигоди, які несе з собою імплементація дуальної освіти – 0,18 друк. арк.).

3. Канаш О.Є. Моральне зношування людського капіталу: сутність, різновиди, засоби буферизації. Проблеми системного підходу в економіці, № 4 (78). Київ, 2020. С.138-143. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Scholar; Cite Factor Academic Scientific Journals; Open Ukrainian Citation Index; Eurasian Scientific Journal Index (0,18 друк. арк., особистий внесок: систематизовано різновиди зношування людського капіталу, наслідки, яке воно матиме для особистості, команди, до якої вона безпосередньо належить, та для власників бізнесу – 0,18 друк. арк.).

4. Канаш О.Є. Місце інтелектуальної складової в будові людського капіталу організації. Електронний науковий журнал «Приазовський економічний вісник», 05 (20), 2020, м. Запоріжжя. С. 120-127. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Scholar; Open Ukrainian Citation Index (0,29 друк. арк., особистий внесок: виявлено особливі характеристики інтелектуального капіталу, різновиди, відмінності від інших компонентів людського капіталу та місце в структурі останнього – 0,29 друк. арк.).

5. Канаш О.Є., Жукова О.Ю., Парсяк В.Н. Заклади вищої освіти перед обличчям конкурентних викликів. Журнал «Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління», том 32 (71). № 2, 2021, с.34-42. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Scholar, Crossref, OUCI, Vernadsky National Library (0,18 друк. арк., особистий внесок: виявлено ризики та небезпеки, які їх супроводжують, характерні для української системи вищої освіти – 0,16 друк. арк.).

6. Канаш О.Є., Парсяк В.Н. Вища дуальна освіта в Європі: витоки, організація, економічно-правові умови. Фаховий науковий журнал «Вісник Одеського національного університету. Економіка», Том 26 Випуск 2 (87) 2021, с. 13-19. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Архів-репозитарій ОНУ імені І. І. Мечникова; «Наукова періодика України» НБ України імені В.І. Вернадського; Index Copernicus International Journals Master List; Google Scholar; Ulrich's Periodicals Directory; Research Bible. (0,23 друк. арк., особистий внесок: представлено моделі дуальної освіти щодо розподілу навчального та робочого часу та різновиди навчальних курсів, які набули поширення – 0,17 друк. арк.).

7. Канаш О.Є., Парсяк В.Н. Дорожня карта імплементації дуальної форми навчання у закладах вищої освіти. Науковий погляд: економіка та управління, №2 (78), 2022. С. 38-45. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Scholar (0,27 друк. арк.,

особистий внесок: розроблено проєкт дорожньої карти імплементації дуальної форми навчання у закладах вищої освіти – 0,23 друк. арк).

8. Канаш О.Є., Парсяк В.Н. Дуальні технології у сьогоденних реаліях закладів вищої освіти України. Держава та регіони: економіка та підприємництво, № 2 (125), 2022. С. 90-97. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Index Copernicus International (ICI), Google Scholar; (0,25 друк. арк., особистий внесок: систематизовано форми дуальної освіти, що набули поширення в Україні, запропоновано їх характеристики – 0,19 друк. арк.).

9. Канаш О.Є. Інституціональні та організаційно-правові аспекти запровадження дуальної форми навчання у закладах вищої освіти. Економіка та суспільство, № 38, 2022. С. 52-57. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-4>. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Vernadsky National Library, Google Scholar, Index Copernicus, Cite Factor, Eurasian Scientific Journal Index (ESJI), Directory of Open Access Journals (DOAJ) (0,23 друк. арк., особистий внесок: запропоновано та обґрунтовано тривимірний простір формування відносин суб'єктів дуальної освіти, створено концептуальну модель ТЦ, створеного на умовах об'єднання ресурсів учасників промислового кластера – 0,23 друк. арк.).

10. Канаш О.Є. Економічні інтереси учасників дуальних освітніх програм у вищій школі. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки», №47, 2023. С. 33-39. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/17774>. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Vernadsky National Library, Google Scholar, Index Copernicus. (0,32 друк. арк., особистий внесок: запропоновано та обґрунтовано тривимірний простір формування відносин суб'єктів дуальної освіти, створено концептуальну модель ТЦ, створеного на умовах об'єднання ресурсів учасників промислового кластера – 0,32 друк. арк.).

Статті, що включені до бібліографічної та реферативної бази

Scopus :

11. Kanash O., Parsyak V., Zhukova O., Dybach I., & Korniienko O. Influence of State Policy on the State of Higher Education System in Ukraine. *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 22(6), 2022. P. 74-85. URL: <https://doi.org/10.33423/jhetp.v22i6.5230>. Входить до наукометричних баз реферування та індексування: Scopus, EBSCO, ProQuest, Google Scholar, Bowker, Cabells Scholarly Analytics, CNKI. (0,45 друк. арк., особистий внесок: розроблено схематичне представлення суб'єктів розробки та реалізації державної політики у сфері вищої освіти України, обґрунтовано їх роль на завдання – 0,18 друк. арк.).

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

12. Kanash O. Risks going along the development and implementation of dual education programs. *Ukrainian Journal «Економіст»*, № 1, 2021. P. 27-28. (0,09 друк. арк., особистий внесок: визначено ризики щодо запровадження дуальної освіти для її учасників: закладів вищої освіти, компаній та студентів – 0,09 друк. арк.).

13. Канаши О.Є. Реінжиніринг навчального процесу з огляду на стратегії дуальної освіти. *Ukrainian Journal «Економіст»* №1, 2023. P. 35-39. (0,35 друк. арк., особистий внесок: наведено пропозиції щодо реінжинірингу навчального процесу в залежності від вибору стратегії дуальності здобувачами закладів вищої освіти – 0,30 друк. арк.).

14. Університетський менеджмент: засади ефективності: монографічна серія у 4 т. Т. 3 / Л.Т. Гораль, О.Є. Канаши та ін.; наук. ред. серії Парсяк В.Н. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 292 с. Глава V. Теоретико-методичні передумови запровадження дуальної вищої освіти. С. 187-221. (1,55 друк. арк., особистий внесок: відкрито явище зношення інтелектуального капіталу та систематизовано його форми, обґрунтовано наслідки та суб'єкти, які мають йому протидіяти; сформульовано визначення дуальної освіти, окреслено її суб'єкти та причини, з яких вона має бути впровадженою – 1,55 друк. арк.).

15. Університетський менеджмент: погляд за обрій: монографічна серія у 4 т. Т. 4 / В.В. Гончар, О.Є. Канаши та ін.; наук. ред. серії Парсяк В.Н. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 312 с. Глава 2. Системний підхід до управління економічною безпекою закладів вищої освіти. С. 82-143. Глава 5. Перспективи піднесення вищої освіти на засадах дуальності. С. 208-267. (2,77 друк. арк., особистий внесок: оцінено наслідки державної політики для системи вищої освіти країни; узагальнено чинні форми дуальності, поширені у вищій школі України, наведено ілюстрації їх розмаху та проблем, з якими стикаються оператори ринку освітніх послуг; розроблено дорожню карту використання концепції дуальності у вітчизняних закладах вищої освіти – 2,77 друк. арк.).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

16. Канаши О.Є. Трансформація людського капіталу під впливом четвертої промислової революції. II Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми формування та реалізації регіональної економіки», 30 травня 2020 р., м. Запоріжжя. С. 67-70. (0,18 друк. арк., особистий внесок: запропоновано трактування поняття Індустрія 4.0 – 0,18 друк. арк.).

17. Канаши О.Є. Економічні стейкхолдери ЗВО у запровадженні принципів дуальності впродовж формування фахових компетенцій замовників освітніх послуг. Круглий стіл «Фінансові важелі соціально-економічного механізму взаємодії суб'єктів господарювання різних типів та сфер діяльності», 12 червня 2020 р., м. Запоріжжя. С. 36-39. (0,18 друк. арк., особистий внесок: окреслено коло суб'єктів дуальної освіти – 0,18 друк. арк.).

18. Kanash O.Ye., Parsyak V.N., Zhukova O.Yu. Definitive trends of changes in the competitive environment of the educational services market of Ukraine. International economic conference «The Economic Analysis: Theory, Methodology, Practice», September 25, 2020. Kielce, Poland. P.60-63. (0,18 друк. арк., особистий внесок: проаналізовано ринок освітніх послуг України та сформульовано можливості й загрози з боку конкурентного середовища – 0,13 друк. арк.).

19. Канаши О.Є. Вимірювання впливу людського капіталу на результати економічної діяльності підприємства. XI Міжнародна науково-технічна

конференція «Інновації в суднобудуванні та океанотехніці» присвячена 100-річчю Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова, 24-25 вересня 2020 р., м. Миколаїв. С.239-241. *(0,35 друк. арк., особистий внесок: запропоновано використання виробничої функції для кількісного вимірювання впливу людського капіталу на економічну діяльність підприємства – 0,30 друк. арк.).*

20. Kanash O. The essence and varieties of the moral depreciation of intellectual capital. IV International Scientific Conference «From the Baltic to the Black Sea: The Formation of Modern Economic Area», August 21th, 2020, Riga, Latvia. P. 53-57. *(0,31 друк. арк., особистий внесок: запропоновано класифікацію морального зношення інтелектуального капіталу – 0,31 друк. арк.).*

21. Канаш О.Є. Ключовий компонент людського капіталу організації. Міжнародна науково-практична конференція «Прогнозування розвитку соціально-економічних систем», 3 жовтня 2020 р., м. Запоріжжя. С 40-44. *(0,35 друк. арк., особистий внесок: надано характеристику стратам людського капіталу – 0,30 друк. арк.).*

22. Канаш О.Є. Дуальна освіта в економічному ландшафті: історичний аспект. IV Міжнародна наукова конференція «Корпоративне управління: стратегії, процеси, технології», 23-24 квітня 2020 р., м. Лейпциг, Німеччина. С. 132-135. *(0,18 друк. арк., особистий внесок: обґрунтовано часову невідповідність очікування бізнесом людського капіталу з пропозицією випусників; окреслено становлення дуальної освіти в країнах Європи – 0,18 друк. арк.).*

23. Kanash O. Dynamics of the higher education institutions number and its impact on the Ukrainian higher education system development. Міжнародна науково-практична конференція «Економічний і соціальний розвиток регіонів та держави», 27 березня 2021 р., м. Дніпро. С. 51-55. *(0,18 друк. арк., особистий внесок: проаналізовано динаміку кількості закладів вищої освіти та її вплив на розвиток системи вищої освіти – 0,18 друк. арк.).*

24. Канаш О.Є. Рівень популярності вищої освіти в країнах ЄС. Всеукраїнська науково-практична конференція «Стратегічні орієнтири інноваційного розвитку економіки та управління», 17 жовтня 2021 р., м. Київ. С. 49-52. (0,18 друк. арк., особистий внесок: визначено ключові тренди розвитку вищої освіти в країнах-членах ЄС та запропоновано корективи, які мають бути внесені в політику надавачів освітніх послуг в Україні – 0,18 друк. арк.).

25. Канаш О.Є. Дуальна вища освіта як відповідь на економічний запит суспільства. V Міжнародна наукова конференція «Економіка та людиноцентризм: сучасний фундамент розвитку людства», 23-24 квітня 2021 р., Університет Лейпцигу, м. Лейпциг, Німеччина. С. 20-24. (0,23 друк. арк., особистий внесок: з'ясовано особливості системи дуальної освіти Німеччини як країни-родоначальниці дуальної форми здобуття фахових компетенцій – 0,23 друк. арк.).

26. Kanash O.Ye. Review of the dual educational forms projects implementation in Ukraine. II Міжнародна наукова конференція «Розвиток соціально-економічних систем в умовах глобального мережного середовища», 21-22 травня 2021 р., м. Ле-Ман, Франція. С. 48-53. (0,27 друк. арк., особистий внесок: визначено та проаналізовано чинні форми дуальності у закладах вищої освіти в Україні; наведено приклади імплементації дуальних програм на підприємствах України – 0,27 друк. арк.).

27. Канаш О.Є. Актуальні чинники посилення конкурентної спроможності промислових підприємств. Modern methods of organization of the educational process for students of economic specialties on Ukraine and EU countries, July 31-September 10, 2020, Poland, Stalowa Wola. С. 12-15. (0,18 друк. арк., особистий внесок: обґрунтовано роль Індустрії 4.0 в трансформації людського капіталу та посиленні конкурентної спроможності підприємств – 0,18 друк. арк.).

28. Kanash O.Ye. Dynamics of higher educational system participants number and its role. V International scientific-practical conference «Modern transformations in economics and management», March 26-27, 2021, Klaipeda, Lithuania. С. 171-175.

(0,27 друк. арк., особистий внесок: проаналізовано динаміку числа студентів вищих навчальних закладів України та її роль – 0,27 друк. арк.).

29. Kanash O. Levels of dual education in Europe and features of its functioning particularities. Перспективи розвитку економіки в 2022 році: аналітичний та теоретико-методологічний аспекти: матеріали науково-практичної конференції, 26 лютого 2022 р. – Дніпро: НО «Перспектива», 2022. С. 62-64. *(0,14 друк. арк., особистий внесок: узагальнено та охарактеризовано модель системи освіти в країнах ЄС – 0,14 друк. арк.).*

30. Канаш О.Є. Реінжиніринг навчального процесу в контексті запровадження дуальної освіти. XIII-а Міжнародна науково-технічна конференція «Інновації в суднобудуванні та океанотехніці», 27-28 жовтня, 2022р., НУК імені адмірала Макарова, м. Миколаїв. С. 215-218. *(0,18 друк. арк., особистий внесок: запропоновано проєкцію процесу реінжинірингу на запровадження дуальної форми здобуття фахових компетенцій, обґрунтовано доцільність створення графіків навчання для кожної з запропонованих стратегій дуальності – 0,18 друк. арк.).*

31. Канаш О.Є. Інструменти державного заохочення підприємств-учасників запровадження дуальних ОПП. Всеукраїнська науково-практична конференція «Антикризове регулювання економіки у 2023 році: теорія та практика в умовах європейської інтеграції України», ОНУ імені І.І. Мечникова, 17 лютого 2023 р., м. Одеса. С. 173-176. *(0,18 друк. арк., особистий внесок: запропоновано інструменти державного стимулювання підприємств-учасників запровадження дуальних освітньо-професійних програм – 0,18 друк. арк.).*

32. Канаш О.Є. Аспекти тристоронньої угоди як інструменту формалізації економічних відносин між учасниками дуальних програм. «Актуальні питання регіональних фінансових процесів в умовах воєнного стану», 17-19 лютого 2023 р., м. Київ. С. 17-19. *(0,14 друк. арк., особистий внесок: обґрунтовано необхідність нормативно-правової регламентації діяльності закладів освіти у співпраці з їхніми стейкхолдерами – 0,14 друк. арк.).*